

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ความสำคัญของวิทยุโทรทัศน์

วิทยุโทรทัศน์เป็นสื่อมวลชนที่มีความสามารถในการแพร่กระจายข่าวสารข้อมูลซึ่งสามารถครอบคลุมแทบทุกพื้นที่ของประเทศ แม้ในท้องถิ่นที่ห่างไกลความเจริญ ขาดการคมนาคม และทุรกันดารเพียงใดก็ตาม

วิทยุโทรทัศน์ จึงเป็นสื่อที่มีความสำคัญในหลายลักษณะดังนี้ (อรทัย ศรีสันติสุข, 2529)

1. ความสำคัญในการรายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในโลก โดยเป็นเครื่องมือการส่งสารในรูปของข่าว ด้วยการส่งสัญญาณผ่านดาวเทียม เพื่อให้ทั่วโลกได้รับรู้เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นที่ไหน เมื่อใด อย่างไร และทำไม ซึ่งทำให้ชาวโลกได้มีโอกาสรับรู้เหตุการณ์หรือความก้าวหน้าได้พร้อม ๆ กัน

2. ความสำคัญในการเผยแพร่แลกเปลี่ยนความรู้ความบันเทิงในรูปแบบต่าง ๆ

โดยอาศัยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทางการสื่อสารในรูปของการถ่ายทอดผ่านดาวเทียม การบันทึกวีดีโอเทป (video tape) หรือวีดีโอดิสด์ (video disc) ทำให้ประชาชนในประเทศต่าง ๆ ของโลก มีโอกาสและสามารถรับรู้ความบันเทิงอย่างเดียวกันได้และอย่างรวดเร็ว จึงนับว่าวิทยุโทรทัศน์เป็นสื่อที่สร้างความรู้ ความบันเทิงให้แก่ประชากรของโลกได้อย่างกว้างขวาง

3. ความสำคัญในการใช้เป็นสื่อที่ทำให้เกิดการพึ่งพาซึ่งกันและกันทั่วทั้งโลก

(Global Interdependence) ด้วยความต้องการของมนุษย์ในการติดต่อสื่อสารกันให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้นเรื่อย ๆ จึงเกิดเป็นลักษณะการถ่ายโยงเทคโนโลยีการสื่อสารจากประเทศที่พัฒนาเรื่องข่าวสารไปยังประเทศขาดแคลน เป็นผลให้เกิดการพึ่งพาช่วยเหลือซึ่งกันและกันขึ้นได้ เช่น ในกรณีเกิดภาวะความอดอยากในประเทศเอธิโอเปีย เมื่อข่าวนี้กระจายออกไปทั่วโลกก็ได้ให้ความร่วมมือและช่วยเหลือ เป็นต้น

2.2 คุณลักษณะของวิทยุโทรทัศน์

วิทยุโทรทัศน์เป็นสื่อมวลชนประเภทหนึ่งที่มีคุณลักษณะที่แตกต่างจากสื่อมวลชนประเภทอื่น ดังนี้ (บำรุง สุขพรรณ, 2522)

1. วิทยุโทรทัศน์ เป็นสื่อที่รวมสื่อมวลชน 3 ประเภทเข้าด้วยกัน คือ ภาพยนตร์ วิทยุกระจายเสียงและหนังสือพิมพ์ ดังนั้น ทุกครั้งที่ออกอากาศ สื่อประเภทนี้จึงได้รับความนิยมมากกว่าสื่อประเภทอื่น

2. วิद्यุโทรทัศนเป็นสื่อที่ให้ความดึงดูดใจได้มากกว่าวิทยุกระจายเสียง เพราะมีทั้งภาพและเสียง ยิ่งเป็นโทรทัศน์สี ยิ่งเพิ่มแรงจูงใจมากขึ้น

3. วิद्यุโทรทัศนสามารถเสนอรายการบางรายการได้ดีกว่า ในขณะที่วิทยุกระจายเสียงอาจทำได้ไม่ดีเท่า เช่น รายการสารคดีท่องเที่ยว เป็นต้น

4. วิद्यุโทรทัศน สามารถทำให้ผู้ชมมีโนภาพได้ถูกต้องมากกว่าวิทยุกระจายเสียง เช่น เมื่อกล่าวถึงสิ่งที่คุณชมบางคนไม่เคยพบเห็นมาก่อน แต่เมื่อมีภาพให้ดูก็จะทำให้ผู้ชมเข้าใจในสิ่งนั้นและเกิดมโนภาพได้ถูกต้อง

5. ผู้ชมสามารถรับข่าวสารเรื่องราวจากวิทยุโทรทัศนได้ดีกว่าวิทยุกระจายเสียงเพราะคนเราสามารถรับจากการฟังได้ 11% และจากการเห็นได้ 83% ผู้ชมโทรทัศน์สามารถทั้งการฟังและการได้เห็นภาพ

เนื่องจากโทรทัศน์สามารถเสนอได้ทั้งภาพและเสียง และโดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นภาพที่เคลื่อนไหวได้ จึงมีคุณค่าต่อผู้ชมเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะภาพทางโทรทัศน์มีคุณสมบัติ ดังนี้

1. ทำให้เห็นเหมือนจริงและจำได้ ทำให้เกิดความเชื่อและเลื่อมใสและถูกชักจูงให้คล้อยตามได้ง่ายกว่าสื่ออื่น ๆ
2. ทำให้ผู้ชมเกิดความทรงจำติดตามได้นาน
3. ภาพที่แสดงชักพาให้เด็กและแม้ผู้ใหญ่เองเหมือนว่าเป็นจริง ทั้ง ๆ ที่การเล่นอาจจะมีผิดเพี้ยนจากความจริงไปบ้างเล็กน้อยก็ตาม
4. ภาพจะช่วยปลูกอารมณ์เยี่ยมของเด็กได้ง่าย และสร้างความประทับใจเด็กได้ดีกว่าผู้ใหญ่

ดังเหตุผลดังกล่าว วิद्यุโทรทัศนจึงเป็นสื่อที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายและมีความสำคัญในการนำมาใช้ในการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ เป็นอย่างมาก

2.3 บทบาทของวิทยุโทรทัศน์ในการพัฒนาประเทศ

ในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันแล้วว่า วิद्यุโทรทัศน์เป็นสื่อมวลชนที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการนำมาใช้เพื่อพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ ซึ่งสามารถแบ่งได้ 4 ลักษณะ ดังนี้

2.3.1 การพัฒนาทางการศึกษา

วิทยุโทรทัศน์ มีส่วนรับผิดชอบในการพัฒนาการศึกษาของประชาชน เพราะตามหน้าที่ของสื่อมวลชนแล้ว การให้การศึกษาเป็นหน้าที่หลักประการหนึ่งที่จะเสริมสร้างทางพุทธปัญญาให้แก่สมาชิกของสังคมให้มากขึ้น โดยเฉพาะวิทยุโทรทัศน์นั้น มีวิธีการถ่ายทอดความรู้หรือข่าวสารที่ง่าย ๆ ตรงและรวดเร็วทันใจกว่า ผู้ชมไม่จำเป็นต้องมีทักษะพิเศษอะไร นอกจากการรับรู้ที่เห็นและได้ยินในขณะที่ชมโทรทัศน์ ก็สามารถเข้าใจได้

อิทธิพลของวิทยุโทรทัศน์มีผลต่อการศึกษา ไม่ว่าจะรายการอะไรก็ตามที่มาถึงประชาชน คนดู จะต้องมีส่วนในการเปลี่ยนทัศนคติผู้ชม หรือไม่ก็สร้างความฝันหรือให้ความรู้ทักษะใหม่ ๆ หรือบางทีก็ให้ผลหลาย ๆ ด้านพร้อม ๆ กัน

วิทยุโทรทัศน์นั้น สามารถปรับเนื้อหาให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว ตลอดจนสามารถกระตุ้นถึงอารมณ์ สติปัญญา ดังนั้นจึงสามารถใช้เป็นแหล่งสร้างเป็นการจูงใจได้ดีพอ ๆ กับการให้ความรู้และข่าวสาร นอกจากวิทยุโทรทัศน์จะใช้เป็นเครื่องมือการศึกษาโดยตรงแล้ว ยังเป็นเครื่องมือส่งเสริมการพัฒนาการทั่วไปอีกด้วย

วิทยุโทรทัศน์ เป็นเครื่องมือการศึกษาได้ทุกระดับและแต่ละระดับมีประโยชน์ ดังนี้ (บำรุง สุขพรรณ, 2522)

1. ระดับประถมและมัธยม ในระดับนี้ วิทยุโทรทัศน์ทำหน้าที่ 4 ประการคือ

- 1.1 เพิ่มพูนความสมบูรณ์แก่บทเรียนที่ครูสอนในชั้น
- 1.2 สอนวิชาโดยตรงอันเป็นวิชาที่ครูสอนปกติ ไม่มีความสามารถเพียงพอ
- 1.3 เป็นเครื่องมือสำคัญในการอบรมครูประจำการ
- 1.4 เป็นโรงเรียนทางอากาศ ในกรณีที่ท้องถิ่นนั้นไม่มีโรงเรียน

2 ระดับอุดมศึกษา การใช้วิทยุโทรทัศน์ในระดับนี้ในบางประเทศได้แก้ปัญหาครูสอนไม่พอหรือนักศึกษาที่นั่งไม่พอให้มีโอกาสเรียนมหาวิทยาลัยได้โดยเรียนจากวิทยุโทรทัศน์หรือเรียกว่า มหาวิทยาลัยทางอากาศ หรือการศึกษาทางไกล

3 การศึกษาผู้ใหญ่ เนื่องจากการศึกษาเป็นขบวนการตลอดชีวิต ดังนั้น ผู้ใหญ่ควรจะได้มีโอกาสได้รับการศึกษาไม่ว่าเขาจะอยู่ที่ใด วิทยุโทรทัศน์จึงเป็นเครื่องมือในการให้การศึกษาอันสำคัญ ซึ่งจะมีหน้าที่ให้การศึกษาหลายด้าน เช่น

3.1 เป็นเครื่องมือแพร่กระจายความรู้ต่าง ๆ ไปสู่คนทุกกลุ่มทุกระดับชั้นเศรษฐกิจและสังคมเพื่อให้ทุกคนได้มีความรู้และทันต่อความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการค้นคว้าทดลองต่าง ๆ ใหม่ ๆ ซึ่งจะทำให้ทุกคนได้เข้าใจโลกที่อาศัยอยู่และสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตได้

3.2 การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง วิทยุโทรทัศน์จะช่วยให้ประชาชนได้คุ้นเคยและรู้เรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับประเทศชาติ ตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ นับว่าเป็นการกระตุ้นให้คนในชาติเกิดความสามัคคีกัน และเข้ามามีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะอย่างมีแบบแผน

2.3.2 การพัฒนาทางการเมือง

วิทยุโทรทัศน์ มีความสำคัญอย่างยิ่งในการเป็นสื่อกลางในการประสานความคิดและสร้างความศรัทธาเชื่อถือ สร้างความเข้าใจอันดีให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนในชาติ วิทยุโทรทัศน์จึง

มีบทบาทในการส่งข่าวสารจากรัฐบาลไปยังประชาชน และในทำนองเดียวกันก็รับความคิดเห็นจากประชาชนเสนอไปยังรัฐบาล ทำให้รัฐบาลสามารถทราบความต้องการของประชาชนได้อย่างถูกต้อง เป็นลักษณะของการใช้สื่อมวลชนในระบบ 2 ทาง คือเป็นสื่อกลางทั้งฝ่ายให้ข่าวสารและฝ่ายรับข่าวสารและความคิดเห็น เพื่อประสานความคิดและความเข้าใจอันดีต่อกัน

สำหรับรัฐบาล ซึ่งเป็นองค์กรที่ต้องอาศัยสื่อมวลชนมาก เพราะเป็นแม่บทที่จะพัฒนาหรือสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่ประเทศ การใช้สื่อมวลชนจึงมีวัตถุประสงค์ ดังนี้ (ปารุณ สุขพรรณ, 2522)

1. เพื่อเสถียรภาพของรัฐบาล
2. เพื่อความสามัคคีในชาติคือการฝึกกำลังและการอยู่ร่วมกันระหว่างประชาชนในชาติ
3. ส่งเสริมศีลธรรมและการประพฤติปฏิบัติของประชาชน
4. พัฒนาวัฒนธรรม
5. เพื่อความปลอดภัยในชาติ
6. เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์กับต่างประเทศ

2.3.3 การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ

ความก้าวหน้าและเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา การติดตามความก้าวหน้าเกี่ยวกับการผลิตสิ่งใหม่ ๆ ตลอดจนรู้ทางการประกอบอาชีพต่าง ๆ ทำให้คนสามารถปรับตนเองให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ วิทยุโทรทัศน์เป็นสื่อมวลชนที่มีความสำคัญในการเสนอความก้าวหน้าและความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้อย่างดี เพราะสามารถนำเสนอได้รวดเร็วทันกาล และให้ภาพที่เห็นจริงได้อย่างดี

สื่อมวลชนโดยเฉพาะวิทยุโทรทัศน์มีความสำคัญมากต่อสังคมเกษตรกรรมในการรายงานราคาสินค้าพืชผลทางการเกษตร และตลาดการค้าทางการเกษตร รวมทั้งการให้ความรู้เพื่อพัฒนาทางการเกษตรส่วนในสังคมอุตสาหกรรมโดยเฉพาะกิจการโฆษณาเพื่อการค้าในสังคม อุตสาหกรรมแล้ว วิทยุโทรทัศน์มีความสำคัญในการเสนอความคืบหน้าและความเปลี่ยนแปลงทางการค้ามากที่สุด

2.3.4 การพัฒนาทางด้านสังคม

สังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ สังคมไทยเรากำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากสังคมประเพณีนิยมสู่สังคมสมัยใหม่ จากสังคมชนบทไปสู่สังคมเมืองมากขึ้น จากสังคมแบบดั้งเดิมไปสู่สังคมประชาธิปไตยมากขึ้น ค่านิยม พฤติกรรมทางสังคม ตลอดจนโครงสร้างของอำนาจและโครงสร้างทางสังคมกำลังเปลี่ยนแปลงไปด้วย ทำให้สังคมไทยเริ่มมีความสับสนในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมมากขึ้น

บทบาทที่สำคัญประการหนึ่งของสื่อมวลชนเกี่ยวกับการพัฒนาสังคมก็คือ ความพยายามในการสร้างค่านิยมใหม่ ๆ ที่เหมาะกับสมัยปัจจุบันขึ้นในมวลประชากร เช่น ค่านิยมแห่งความยุติธรรมทางสังคม และค่านิยมแห่งความรับผิดชอบและวินัยทางสังคม

อย่างไรก็ตาม ข้อสำคัญในการใช้สื่อมวลชนประเภทวิทยุและโทรทัศน์เพื่อประสานความคิด สร้างค่านิยมใหม่ ๆ ที่เหมาะสมกับกาลสมัย สร้างระเบียบวินัยและสร้างความยุติธรรมให้เกิดขึ้นในสังคม จำเป็นต้องมียอดकर्ताที่วางตัวเป็นกลางเป็นผู้ควบคุมให้รายการต่าง ๆ ที่เสนอต่อมวลชนอยู่ในขอบเขตของศีลธรรม จริยธรรมอันดี มีความเป็นธรรม ไม่โน้มน้ำหนักจนให้หลงผิดไปในครรลองที่ไม่ถูกต้อง และจะต้องไม่อาศัยสื่อมวลชนเป็นเครื่องมือในการสร้างผลประโยชน์แก่ส่วนตัวและเป็นอุปสรรคต่อผลประโยชน์ของส่วนรวม

จากที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นว่า สื่อมวลชนสามารถทำหน้าที่สื่อกลางในการพัฒนาทางการศึกษา พัฒนาทางการเมือง พัฒนาทางเศรษฐกิจและพัฒนาทางด้านสังคม สื่อมวลชนช่วยเสริมสร้างสิ่งที่ตั้งงามให้เกิดขึ้นในสังคม บทบาทของสื่อสารมวลชนจะมุ่งพัฒนาลักษณะดังกล่าวข้างต้น ออกเป็น 4 ระดับ คือ (บำรุง สุขพรรณ, 2522)

1. ระดับบุคคล ได้แก่ การให้ข่าวสาร ข้อคิด วิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการปรับปรุง บุคลิกภาพเพื่อให้เป็นผู้มีประสิทธิภาพทั้งการงานและสังคม
2. ระดับกลุ่ม ได้แก่ การให้ข่าวสาร ข้อคิด วิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูบุตรที่ถูกวิธีการทำงานเป็นกลุ่มเพื่อให้มีพลังในการแก้ปัญหาและการติดต่อ
3. ระดับชุมชน ได้แก่ การให้ข่าวสาร สื่อมวลชน ข้อคิด วิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนที่รัฐและราษฎรกำลังเร่งรัดพัฒนา
4. ระดับประเทศชาติ ได้แก่ การให้ข่าวสาร ข้อคิด และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนาและ โครงการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง และการศึกษา

2.4 การกำเนิดของโทรทัศน์ในประเทศไทย

ประเทศไทยเริ่มให้ความสนใจในกิจการโทรทัศน์ และนำมาทดลองใช้ครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ 7 (พ.ศ. 2475) โดยพระเจ้าบรมวงศ์เธอพระยากำแพงเพชรอัครโยธิน ได้ติดต่อกับบริษัทวิทยุในประเทศสหรัฐอเมริกาให้เข้ามาทดลองการส่งและรับโทรทัศน์ในประเทศไทยแต่การทดลองมีอันระงับไปเพราะเกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองเสียก่อน

ในปี 2495 มีการรื้อฟื้นเรื่องจัดตั้งกิจการโทรทัศน์อีกครั้งโดยจอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้เล็งเห็นความสำคัญของการสื่อสารประเภทนี้ ว่าจะมีประโยชน์ในด้านการศึกษาและการประชาสัมพันธ์ประกอบกับในขณะนั้นเศรษฐกิจของไทยตกอยู่ในภาวะฝืดเคืองและมีความจำ

เป็นต้องใช้เงินเพื่อกิจการอื่น ๆ รัฐบาลจึงอนุญาตให้ดำเนินการทางด้านโทรทัศน์ โดยให้อยู่ในรูปของบริษัทจำกัด การก่อตั้งในครั้งนั้นเป็นจุดเริ่มต้นของวิวัฒนาการการสื่อสารประเภทนี้มาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. ยุคของการทดลองให้การสื่อสารที่เห็นทั้งภาพและเสียง ปี 2495 ได้มีการทดลองนำอุปกรณ์การถ่ายทอดโทรทัศน์ยี่ห้อ พี.วี.อี. ของอังกฤษมาทำการแพร่ภาพ โดยใช้ห้องวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยเป็นห้องทดลองส่งการแพร่ภาพครั้งแรกเป็นการส่งภาพไปให้จอมพล ป.พิบูลสงคราม ที่ทำเนียบรัฐบาล ผลของการทดลองเป็นที่น่าพอใจ แต่ก็มีปัญหาการเรียกชื่อภาษาไทยของ เทลลิวิชั่น ซึ่งต่อมาได้ตั้งชื่อเป็นภาษาไทยว่า “วิทยุโทรทัศน์” โดยกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ รัฐมนตรีต่างประเทศในขณะนั้นทรงตั้งขึ้นและใช้กันมาจนปัจจุบัน แต่คนส่วนใหญ่มักเรียกว่า “โทรทัศน์”

2. ยุคของการจัดตั้งบริษัทไทยโทรทัศน์จำกัด ภายหลังจากการทดลองแพร่ภาพ และผลที่ได้เป็นที่น่าพอใจ ภายหลังจากการทดลองแพร่ภาพ และผลที่ได้เป็นที่น่าพอใจ ก็ได้มีการจัดทำหนังสือบริคณห์สนธิจดทะเบียนบริษัทไทยโทรทัศน์ โดยมีการประชาสัมพันธ์ถือหุ้นอยู่ร้อยละ 55 ของหุ้นทั้งหมด การถือ หุ้นรายใหญ่ของกรมประชาสัมพันธ์นี้ ทำให้การดำเนินงานต่าง ๆ ของบริษัท อาร์.ซี.เอ. แห่งสหรัฐอเมริกา มีขนาดเครื่องส่ง 10 กิโลวัตต์ ในราคา 19.025 ล้านบาท และสถานที่ก่อสร้างสถานีครั้งแรกอยู่ ณ วนาคารแห่งประเทศไทย สีแยกบางขุนพรหม และแพร่ภาพเป็นภาพขาว-ดำเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2498 ซึ่งเป็นวันชาติในสมัยนั้นโดยใช้ชื่อสถานี “สถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวี” (ท.ท.บ.) ออกอากาศทางช่อง 4 ซึ่งส่วนใหญ่เรียกกันว่า “ช่อง 4 บางขุนพรหม”

3. ยุคแห่งการขยายตัวของกิจการโทรทัศน์ในประเทศไทยภายหลังจากการแพร่ภาพของสถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีช่อง 4 แล้ว ต่อมาในปี 2500 จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ผู้บัญชาการทหารบกในขณะนั้นได้ริเริ่มสร้างสถานีโทรทัศน์ขึ้นเพื่อใช้ประโยชน์ทางการทหาร โดยความรับผิดชอบของกองทัพบก ซึ่งได้ก่อสร้างและแพร่ภาพครั้งแรกในปี 2501 โดยมีอาคารถ่ายทอดสถานีอยู่ที่กองพลทหารม้าสนามเป้าใช้ชื่อสถานีว่า สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก (ท.ท.ท.) แพร่ภาพทางช่อง 7 เป็นภาพขาว-ดำ

ในขณะนั้นถึงแม้จะมีสถานีโทรทัศน์ถึง 2 สถานีแล้วก็ตามแต่การถ่ายทอดครอบคลุมพื้นที่ ได้เพียง 32 จังหวัดเท่านั้น คณะรัฐมนตรีจึงมีมติให้ก่อสร้างสถานีวิทยุโทรทัศน์ของกรมประชาสัมพันธ์ ขึ้น 3 แห่ง ในส่วนภูมิภาค เพื่อเป็นการขยายระบบการสื่อสารประเภทนี้ออกสู่ชนบท โครงการนี้ก่อสร้างแล้วและเริ่มแพร่ภาพครั้งแรกเมื่อปี 2505 ได้แก่ สถานีวิทยุโทรทัศน์

แห่งประเทศไทยช่อง 8 ลำปาง สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง 5 ขอนแก่น และ สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง 9 หาดใหญ่ โดยการใช้วิธีมีส่งสัญญาณระบบ รีพีเทอ

ในปี 2510 เป็นปีแห่งพัฒนาการครั้งใหญ่ของวงการโทรทัศน์ในประเทศไทย โดยมีการแพร่ภาพออกอากาศเป็นภาพสี ซึ่งดำเนินการโดยบริษัทกรุงเทพโทรทัศน์และวิทยุจำกัด ควบคุมการดำเนินงานโดยคณะกรรมการวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก อุปกรณ์การแพร่ภาพครั้งแรกติดตั้งบนรถเมล์เก่า 3 คัน และย้ายสถานีออกอากาศของสถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 7 (ขาว-ดำ) สนามเป้า จนถึงปี 2513 สถานีแพร่ภาพได้ก่อสร้างแล้วเสร็จอยู่บริเวณหลังสถานีขนส่งสายเหนือ และได้ตั้งชื่อสถานีว่า “สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7”

ในปี 2511 บริษัท ไทยโทรทัศน์ร่วมกับบริษัทบางกอกเอ็นเตอร์เทนเมนต์ จำกัด ตกลงทำสัญญาก่อตั้งสถานีโทรทัศน์สีขึ้น โดยในสัญญาระบุให้อยู่ในความควบคุมดูแลของกรมประชาสัมพันธ์สถานีแห่งใหม่นี้เริ่มก่อสร้างแล้วเสร็จและแพร่ภาพครั้งแรก เมื่อ 2513 ใช้ชื่อว่า “สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3” โดยสถานที่ตั้งของสถานีอยู่ที่ หนองแขม ถนนเพชรเกษม

ในปี 2513 เมื่อสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 เริ่มแพร่ภาพ ขาว-ดำ ก็ได้เริ่มทำการปรับปรุงการแพร่ภาพเป็นภาพสี โดยสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีช่อง 4 เปลี่ยนเป็นสถานีโทรทัศน์สีช่อง 9 และปี 2517 สถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 7 (ขาว-ดำ) เปลี่ยนเป็นสถานีวิทยุโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 5 ซึ่งในปัจจุบันสถานีโทรทัศน์ทั่วประเทศต่างก็ส่งสัญญาณเป็นภาพสีแล้วทั้งสิ้น ซึ่งในขณะนั้นยังมีโทรทัศน์ขาว-ดำ ใช้งานอยู่เป็นจำนวนมาก เนื่องจากมีราคาย่อมเยากว่า

ในปี 2520 สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 9 ซึ่งดำเนินการโดยบริษัทไทยโทรทัศน์ได้ยุบและเลิกกิจการไป และในขณะเดียวกันก็ได้มีพระราชกฤษฎีกาตั้งองค์การสื่อมวลชนแห่งประเทศไทยขึ้น (อ.ส.ม.ท.) โดยนำเอากิจการและทรัพย์สินของบริษัทไทยโทรทัศน์โอนมาเป็นของ อ.ส.ม.ท. ทั้งหมด อีกทั้งได้ย้ายที่ทำการจากสี่แยกบางขุนพรหมมาอยู่ที่ถนนรัชดาภิเษก เรียกสถานีใหม่นี้ว่า สถานีโทรทัศน์สีช่อง 9 ขององค์การสื่อมวลชนแห่งประเทศไทย หรือที่เรียกกันว่าช่อง 9 อ.ส.ม.ท. ในปัจจุบัน

ในปี 2525 กรมประชาสัมพันธ์เริ่มจัดทำโครงการเพื่อจัดตั้งสถานีโทรทัศน์แห่งประเทศไทยขึ้นโดยจะออกอากาศทางช่อง 11 ทั้งนี้เพื่อเป็นแม่ข่ายในส่วนกลาง และเป็นการเชื่อมโยงสถานีเครือข่ายที่มีอยู่ในภูมิภาคให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น สถานีช่อง 11 นี้ ได้เริ่มทำการทดลองแพร่ภาพแล้วเมื่อปลายปี 2528

2.5 ประวัติและความเป็นมาของสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง 11 ขอนแก่น

สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง 11 ขอนแก่น ได้รับการก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2505 ในระบบ 525 เส้น (ขาว-ดำ) เป็นสถานีวิทยุโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สังกัดกรมประชาสัมพันธ์ โดยมีขนาดกำลังส่ง 6 กิโลวัตต์ ต่อมาในปี พ.ศ. 2507 ได้เพิ่มกำลังส่งเป็น 55 กิโลวัตต์

ในปี 2521 ได้จัดทำอุปกรณ์เครื่องส่งแพร่ภาพในระบบ 625 เส้น ออกอากาศทางช่อง 4 กำลังส่งขนาด 10 กิโลวัตต์ ต่อมา เมื่อวันที่ 29 มีนาคม 2527 ได้อนุมัติให้กรมประชาสัมพันธ์ตั้งสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11 กรุงเทพมหานคร และเมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2528 คณะกรรมการบริหารความถี่วิทยุและโทรทัศน์แห่งชาติได้อนุมัติให้กรมประชาสัมพันธ์ใช้ความถี่วิทยุโทรทัศน์ช่องดังกล่าวโดยดำเนินการออกอากาศแพร่ภาพไปยังส่วนภูมิภาค 5 สถานีซึ่งสังกัดกรมประชาสัมพันธ์ ได้แก่ สถานีวิทยุ โทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 4 ขอนแก่น ช่อง 6 ภูเก็ต ช่อง 7 สุราษฎร์ธานี ช่อง 8 ลำปาง และช่อง 10 สงขลา

ในปัจจุบันสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง 11 ขอนแก่น เป็น สถานีวิทยุโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และอยู่ในความรับผิดชอบของศูนย์ประชาสัมพันธ์เขต 1 กรมประชาสัมพันธ์ สำนักงานนายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นราชการบริหารส่วนกลาง และรับผิดชอบการประชาสัมพันธ์ของรัฐในพื้นที่ 10 จังหวัดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ ขอนแก่น นครราชสีมา ชัยภูมิ เลย หนองบัวลำภู อุดรธานี หนองคาย สกลนคร กาฬสินธุ์ และ มหาสารคาม โดยมีบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบ ดังนี้

1. เป็นศูนย์กลางการประชาสัมพันธ์ของชาติ ประจำพื้นที่ ๑ รับผิดชอบโดยมีหน้าที่สำรวจ วิจัย วางแผน ดำเนินงานและบริการทางด้านวิชาการ
2. เผยแพร่ข่าวสาร นโยบาย การดำเนินงานของรัฐ และรัฐบาล รวมทั้งเสริมสร้างความเข้าใจและสัมพันธ์อันดี ระหว่างทางราชการกับประชาชนและระหว่างประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ทั้งในประเทศและประเทศเพื่อนบ้าน
3. ดำเนินการตรวจสอบประชาติเพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานประชาสัมพันธ์ของรัฐ และการบริหารประเทศ
4. ส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจในการปกครองระบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
5. บริหารและดำเนินงานสื่อสารมวลชนเพื่อการประชาสัมพันธ์ของรัฐ และงานปฏิบัติการทางจิตวิทยา เพื่อความมั่นคงของชาติ ให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐ และระเบียบข้อบังคับหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

6. ปลุกฝังค่านิยมที่ดีงาม จริยธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของชาติ และท้องถิ่น ตลอดจนส่งเสริมความสามัคคี ความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

7. ดำเนินการสำรวจตรวจสอบ ประสานงานกับหน่วยงานสรรพสามิตระดับจังหวัดและอำเภอ ในการจัดเก็บค่าธรรมเนียมผู้ประกอบการค้าวิทยุและโทรทัศน์ ตามพระราชบัญญัติวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ. 2498

8. พิจารณาออกใบอนุญาตหรือต่อใบอนุญาตเพื่อการค้าหรือผลิต เครื่องรับวิทยุกระจายเสียง เครื่องรับวิทยุโทรทัศน์ ตลอดจนอุปกรณ์ต่าง ๆ ของเครื่องรับวิทยุกระจายเสียง และเครื่องรับวิทยุโทรทัศน์

9. ควบคุม ดูแล บริหารงานการเงิน ดำเนินการจัดเก็บและจัดสรรเงินรายได้ ส่งเข้าคลังเป็นรายได้แผ่นดิน ตามระเบียบกรมประชาสัมพันธ์ ว่าด้วยการใช้จ่าย และการเก็บรักษาเงิน รายได้จากการโฆษณาทางวิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์

10. อำนาจการประสานงานกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้งในความร่วมมือสนับสนุนทั้งด้านวิชาการ และดำเนินการประชาสัมพันธ์ให้บังเกิดผล ตามนโยบายรัฐบาล และแนวทางประชาสัมพันธ์แห่งชาติ

11. ดำเนินการประชาสัมพันธ์เฉพาะกิจ ตามที่ได้รับมอบหมายจากกรมประชาสัมพันธ์ หรือรัฐบาล รวมทั้งความจำเป็นของสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นครั้งคราว (เช่น การเลือกตั้ง สส. สจ. อุทกภัย วาตภัย และภัยพิบัติต่าง ๆ)

12. ดำเนินการผลิตสื่อและอุปกรณ์ รวมทั้งพัฒนาเทคนิคในการดำเนินงานสื่อมวลชน

13. ดำเนินการเพิ่มพูนความรู้ผ่านระบบสื่อสารมวลชน ทั้งสิ่งพิมพ์ วิทยุโทรทัศน์ และระบบสอนทางไกลให้ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง และทันต่อเหตุการณ์

สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง 11 ขอนแก่น (ช่อง 4) ซึ่งอยู่ในระบบเครือข่ายของสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง 11 ได้รับการจัดสรรเวลาในการผลิตและดำเนินรายการเองประมาณร้อยละ 20 ซึ่งในเวลาดังกล่าวสถานีโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง 11 ขอนแก่น (ช่อง 4) ได้กำหนดนโยบายในการจัดแบ่งอัตราส่วนรายการได้ดังนี้

1. รายการเพื่อการศึกษา ร้อยละ 40.30
2. รายการบันเทิง ร้อยละ 27.47
3. รายการประชาสัมพันธ์หน่วยงานของรัฐ ร้อยละ 15.11
4. รายการสารคดี และปกิณกะ ร้อยละ 7.55

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บุญคุ้ม เพิ่มสินธุ์ (2529) ได้ศึกษาความสนใจ ความคิดเห็นและความต้องการชมรายการวิทยุโทรทัศน์ เพื่อการศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่านักเรียนที่อาศัยอยู่ในเมืองและชนบททั้งเพศชายและเพศหญิง สนใจเลือกชมรายการวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษาไม่แตกต่างกัน จะแตกต่างกันทางด้านเพศเฉพาะความต้องการให้ปรับปรุงรายการข่าว และทางด้านเขตที่อยู่อาศัยเฉพาะความต้องการให้ปรับปรุงรายการทางด้านบันเทิงและมูลเหตุจูงใจให้ชมรายการวิทยุโทรทัศน์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเลือกชมรายการจากช่อง 7 สี กรุงเทพฯ มากกว่าช่อง 4 ขอนแก่น นอกจากนี้ยังพบว่านักเรียนสนใจรายการข่าวประกอบภาพ ความรู้ ข่าวสาร เหตุการณ์ต่าง ๆ เป็นอย่างมาก ส่วนความต้องการชมรายการวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษา พบว่า นักเรียนต้องการให้ปรับปรุงรายการข่าวสาร ความรู้ สารคดีและบันเทิง ในด้านเนื้อหาและสาระต้องการให้มีพิธีกรและผู้ช่วยทั้งชายและหญิงประจำรายการต่าง ๆ นอกจากนี้นักเรียนยังต้องการให้ทั้งสองสถานี จัดรายการข่าวภาคเช้าเวลา 06.00-07.30 น. ทุกวันอีกด้วย

สำหรับความต้องการทางด้านรูปแบบรายการวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษา พบว่านักเรียนเลือกชมรายการที่มีความยาวประมาณ 30 นาที และต้องการให้จัดรายการวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษา 4 รายการ ได้แก่ รายการภาพยนตร์ ความรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รายการถ่ายทอดสดนอกสถานที่เกี่ยวกับเหตุการณ์สำคัญ รายการบรรยายเหตุการณ์ของโลกปัจจุบัน และรายการตอบปัญหา

ศุภนารถ เกตุเจริญ (2527) ได้ศึกษาการใช้สื่อของเจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐวิสาหกิจเพื่อการพัฒนาการเกษตรและชนบทของประเทศไทย พบว่า การใช้โทรทัศน์เพื่อการพัฒนาการเกษตรและชนบทมีน้อย และเจ้าหน้าที่ต้องการความรู้เกี่ยวกับสื่อจากด้านสื่อสารมวลชนให้มากขึ้น เช่น การจัดรายการวิทยุโทรทัศน์ เป็นต้น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2526) ได้สรุปผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรายการวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษาของประชาชนในประเทศไทย ซึ่งมีนักวิจัยหลายคนได้ทำการวิจัยไว้เมื่อปี 2518 ผลการวิจัย พบว่า ความต้องการรายการวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษาของประชาชนในกรุงเทพมหานคร คือรายการส่งเสริมความรู้ รองลงมาคือ รายการที่ส่งเสริมศีลธรรมและให้ความบันเทิง และต้องการให้สถานีจัดรายการวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษาเพิ่มมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ประชาชนเลือกชมโดยให้เหตุผลว่าเป็นรายการที่ให้ความเพลิดเพลินสนุกสนานและดูรายการที่ให้ความรู้หรือมีประโยชน์ในการตัดสินใจ (ทัศนีย์, 2518)

นอกจากนี้ยังมีการสำรวจความเห็นของผู้ปกครองในกรุงเทพมหานครเกี่ยวกับรายการวิทยุโทรทัศน์ที่เหมาะสมสำหรับเด็กซึ่งผู้ปกครองเห็นว่า ควรจัดในรูปของรายการบันเทิงที่สอดแทรกวิชาการ หรือความรู้ควบคู่กันไป (สมพงษ์, 2518) ประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความต้องการรับฟังรายการความรู้หรือสารคดีและเห็นว่าควรมีการปรับปรุงเนื้อหาสาระและเวลาของรายการ วิธีการโฆษณาและการพูดของโฆษก ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างความถี่ของการรายการวิทยุโทรทัศน์และรายการที่จัดมีน้อยมาก (ไพบุลย์, 2518) สำหรับประชาชนในจังหวัดภาคใต้และภาคเหนือมีความต้องการรับชมรายการข่าวในประเทศไทยมากกว่ารายการอื่น ๆ ความสัมพันธ์ระหว่างความถี่ของการรายการวิทยุโทรทัศน์และรายการจัดที่มีน้อยมากเช่นกัน (สุนันทา, 2518 ; นิรุต, 2518)

ธนิต บุญประเสริฐ (2532) ได้ศึกษาความสนใจของประชาชนในการรับชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาช่อง 11 โดยสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในกรุงเทพมหานครและจังหวัดใกล้เคียง 9 จังหวัดที่มีรัศมีการออกอากาศครอบคลุมไปถึง พบว่า ประเภทรายการที่ชอบได้แก่ รายการข่าว ส่วนรายการด้านการศึกษาที่สนใจได้แก่ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สำหรับช่วงเวลาที่เหมาะสม วันจันทร์ถึงวันศุกร์ เวลา 18.00-20.00 น. และเสาร์ อาทิตย์ เวลา 8.00-10.00 น ความสนใจต่อเนื้อหารายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาที่ตรงกับของกลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่มได้แก่ การประดิษฐ์หรือค้นพบสิ่งใหม่ ส่วนความสนใจที่แตกต่างกันออกไปเฉพาะกลุ่ม คือ เพศชายสนใจด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ส่วนเพศหญิงสนใจการแนะนำอาชีพต่าง ๆ

อดุลย์ อภินันท์ และคณะ (2534) ได้ศึกษาเปรียบเทียบการรณรงค์การใช้สื่อเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลการเลี้ยงปลาแก่เกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า เกษตรกรกลุ่มเป้าหมายร้อยละ 43.3 ไม่ได้ดูรายการที่กรมประมงที่จัดทำการรณรงค์เผยแพร่ อันเนื่องมาจากการขาดการประชาสัมพันธ์รายการ และเวลาการออกอากาศไม่สะดวกในการรับชมรายการของเกษตรกรและอีกร้อยละ 56.7 ได้ชมรายการเลี้ยงปลาจากข่าวเกษตรกร ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 7 ช่อง 3 และสถานีโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคช่อง 4 (ขอนแก่น)

เอมอร หุ่นตริกกุล (2536) ได้ศึกษาการใช้สื่อสารของเจ้าหน้าที่ภาคธุรกิจเอกชนเพื่อการพัฒนาการเกษตรและชนบทแห่งประเทศไทย พบว่า การใช้โทรทัศน์เพื่อการพัฒนาของภาคธุรกิจเอกชนมีน้อย และเจ้าหน้าที่ภาคธุรกิจเอกชนมีความต้องการให้รัฐจัดตั้งหน่วยงานทางด้านการใช้สื่อโดยเฉพาะ และต้องการรู้เรื่องการจัดทำรายการวิทยุโทรทัศน์โดยผ่านการฝึกอบรมจากหน่วยงานของรัฐมากที่สุด